بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާ

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2019/HC-A/496

- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް:

* ނަން: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
* ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު: -
* ދާއިމީ އެޑްރެސް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
* މިހާރުގެ އެޑްރެސް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް

- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތް:

* ނަން: އަޙްމަދު އިސްމާޢީލް
* އައި.ޑީ.ކާޑު ނަންބަރު: A148044
*ދާއިމީ އެޑްރެސް: ހ. ނޫރަންމާގެއާގެ / ކ. މާލެ
*މިހާރުގެ އެޑްރެސް: ހ. ނޫރަންމާގެއާގެ / ކ. މާލެ

- ރަޖިސްޓްރީ ތާރީޚް: 26 މުޙައްރަމް 1441 / 25 ސެޕްޓެންބަރު 2019
* ނިމުނު ތާރީޚް: 01 ޖުމާދަލްއާޚިރާ 1441 / 26 ޖަނަވަރީ 2020

- އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު އަމުރު ނަންބަރު: ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2019/1903 ކޯޓު އަމުރު

- ނިންމި ކޯޓު: ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ކޯޓު އަމުރު
- ހުށަހެޅި ތާރީޚް: 09 ސެޕްޓެންބަރު 2019 ނިމުނު ތާރީޚް: 09 ސެޕްޓެންބަރު 2019

- މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުﷲ ޙަމީދު — ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް (ރިޔާސަތު) — ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުއްރަޢޫފު އިބްރާހީމް

- **ދަޢުވާގެ ހުލާސާ:**

މިއީ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2019/1903 ކޯޓު އަމުރު އާ ކޯޓުން ނެރުއްވާފައިވަނީ ޝަރުޢީ ނުވަތަ ޤާނޫނީ އުޞޫލަކާ ޚިލާފަށްކަމަށް ބުނެ އެ ކޯޓު އަމުރު އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުއްވުން ބަލައިގަތް ޤަޟިއްޔާއެކެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ ފަރާތަކީ ހ. މާލެ / ސ. ނޫރަންމާގެއާގެ، އަޙްމަދު އިޝާމްއެވެ.

- **ޝަރީޢަތުގެ ނުކުތާތައް:**

(1 ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2019/1903 ކޯޓު އަމުރަށް ބަލާއިރު، އެ އަމުރަކީ ހ. މާލެ / ސ. ނޫރަންމާގެއާގެ، އަޙްމަދު އިޝާމްގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ މަސްތުވާތަކެތި އެތެރެކުރުން އެތަކެތީގެ ވިޔަފާރިކުރުމުގެ މައްސަލާގައި އަޙްމަދު އިޝާމްގެ ޙައްޤުގައި ފުލުހުން ކޯސްވެގެން ތަޙްޤީޤަށް ދައްކައި ޖޯރަބަރު އޭނާއާމެދު ވަކި ގޮތަކަށް ޢަމަލުކުރުމަށް އިރުޝާދު ދީފައިވާ އެފަދައިން ޢަމަލުކުރުމަށް ނެތްކަމަށް ބުނެ ޝަރުޢީގޮތުން ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް ނިންމާފައިވާ އަމުރެއްކަން އެނގެއެވެ.

(2 ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2019/1903 ކޯޓު އަމުރު، އެ ކޯޓުން ނެރުއްވާފައިވަނީ ޝަރުޢީ ނުވަތަ ޤާނޫނީ އުޞޫލަކާ ޚިލާފަށްކަމަށް ބުނެ އެ އަމުރު އިސްތިއުނާފުކުރުމުން، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން (ތިނެއް) 3 ނުކުތާއެއް ފާހަގަކޮށް އެ ނުކުތާތަކާމެދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަދައްކާފައިވެއެވެ.

- **ފުރަތަމަ ނުކުތާއަކީ،** ކުރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2019/1903 ކޭސް އަމުރަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) 59 ވަނަ މާއްދާއި، 60 ވަނަ މާއްދާއި ޚިލާފަށް ނެރުއްވާފައިވާ އަމުރެއްކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

- **ދެވަނަ ނުކުތާއަކީ،** ކުރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2019/1903 ކޭސް އަމުރަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 63 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކުރެއްވުމަކާ ނުލައި ނެރުއްވާފައިވާ އަމުރެއްކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

- **ތިންވަނަ ނުކުތާއަކީ،** ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި "މަތީ މަޙްކަމާތަކުގެ ޙުކުމްތަކުން ނިންމުންތަކަށް އެއަށްވުރެ ދަށު މަޙްކަމާތަކުގެ ޙުކުމްތަކުން ތަބާވާންވާނެ" ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ނެރުއްވާފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

3) މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދެފަރާތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކާއި މި މައްސަލައާ ގުޅޭ ގޮތުން ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ލިޔެކިޔުންތަކަށް ބަލާއިރު، އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

(ހ) **ފުރަތަމަ ކަމަކީ،** ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި ބަންދުކޮށް ތަޙުޤީޤާތުގެ ކުރިމައްޗަށް ހާސިލުކުރުމަށް މީހެއްގެ ބަންދާއި ދުރު ގޮތުގައި ކުށަކާއި ގުޅުން، ފަސޭހަކަމާއި ކުށަކާ ގުޅުން ހުރި ކަމަށް ޤާނޫނެއްގައި އެހެން ގޮތަކަށް ބަޔާން ކޮށްފައި ނުވާނަމަ، ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގައި ބަޔާން ކުރާ ގޮތައި އެއްގޮތްކަމާއި، ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި ހައްޔަރުކުރުމުގެ މީހެއްގެ ބަންދާއިމެދު ގޮތް ނިންމުމަށްބަލައި ފަސޭހަކަމާއި ކުރިމިނަލް ކޯޓުން ހަމައެކަނި ބަންދާއިގެ 4 ގޮތަކަށް ނިންމުންތަކަށް

ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ބެލުމުން އެނގޭކަމީ، ބަޔާންވެދިޔަ މާއްދާގައި
ބަޔާންކުރާ 4 ގޮތަކީ:

1- އެމީހާ ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގެ އަމުރެއް ނެރެދިނުން

2- އެއްވެސް ޝަރުޠެއް ނެތި ދޫކޮށްލުން

3- އެމީހާ ކަފާލަތުގެ ދަށުން ދޫކޮށްލުން

4- އެމީހާ ޝަރުޠުތަކާއިއެކު ބަންދުން ދޫކޮށްލުން ކަން،

ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައިވާ މީހާގެ ބަންދާއިމެދު ގޮތެއް ނިންމުމަށް ހުށަހެޅުމުން އެމީހާގެ ބަންދާއި މެދު އިސްވެ ބަޔާންކުރި ގޮތްތަކުގެ ތެރެއިން ގޮތަކަށް ނިންމުމުގައި އުޞޫލެއްގެ ގޮތުން ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށުގެ ބާވަތާއި، ކުށުގެ ކުޅަ ބޮޑުމިނާއި، ކުށް ކޮށްފައިވާ ގޮތާއި، ކުށްކުރުމުގައި އަނިޔާވެރިކަން ހިމެނޭ ނަމަ އެކަމާއި، އެމީހާއާ ދެކޮޅަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ހެކީގެ ބުރަދަނާއި، އެމީހާގެ ކުށުގެ ރެކޯޑާއި، ކޯޓަށް ހާޒިރުވުމުގައި ވާލުދިއައިގައި އަމަލުކޮށްފައިވާ ގޮތަށް ރިޢާޔަތްކުރަމުންދާކަން ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 59 ވަނަ މާއްދާއިން އެނގޭކަމާއި،

ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި ހައްޔަރުކުރެވިފައިވާ މީހާގެ ބަންދާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމުގައި، އެމީހަކަށް ނިސްބަތްކުރެވޭ ކުށް ކުރިކަމަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ މިންވަރަށް ހުރި ހެކިތައް، އެމީހާ ބަންދުން ދޫކޮށްލައިފިނަމަ އެ މައްސަލައިގެ ހުރި ތަޙުޤީޤަށް ނުވަތަ ހެކިބަސް ދޭނެ ހުރި މީހަކަށް ނުފޫޒު ފޯރުވުމަށް މަސައްކަތް ކޮށްފާނެކަމަށް، ނުވަތަ ކޯޓަށް ހާޒިރު ނުވެދާނެކަމަށް، ނުވަތަ ފިލައިގެން ދާނެކަމަށް، ނުވަތަ މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާވެދާނެ ކުރިމަތިވެދާނެކަމަށް ބެލުމަށް ފަސޭހަހާރަކަށް ޤަބޫލުކުރެވޭތޯ ބެލުމުގެ ގޮތުން، އެމީހާގެ މައްސަލަ ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ ކުށުގެ މައްސަލަގެ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ހަމަ ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ފަސޭހަހާރުގެ މައްސަލަ ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އިން އެނގެން އޮތްކަމާއެވެ.

(ށ) ދެވަނަ ކަމަކީ، ސ. ޝަރަންގާގެއާގެ އަބްދުލް އިޝާމްގެ މައްސަލަ ތުހުމަތު ކުރުމުގައިވާ ކުރީ ދިވެހިރާއްޖެއަށް މަސްތުވާތަކެތި އެތެރެކުރުން ވިޔަފާރިކުރުންކަން ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2019/1903 ކޭސް އަމުދުން އެނގެން އޮންނަނީ، އަބްދުލް އިޝާމްގެ މައްސަލަ ތުހުމަތު ކުރުމުގައިވާ ކުރީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 22 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) އަށް ބަލާއިރު ޖިނާއީ ބަޔާން ކުރެއްވެން އެނގެން އޮންނަކަމާއި، މަސްތުވާތަކެތި އެތެރެކުރުމާއި އާގެ ވިޔަފާރި ކުރުމުގެ ކުށްތަކަކީ އާގެ ޖާބާއި ބާވަތުން މުޖުތަމަޢުއަށް ނުރައްކާތެރިކަން ބޮޑު ކުށްތަކުގެ ބަޔަކުތަކެއްކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/SC-A/33 ފަސްޚުކުމްގައި ކަނޑައަޅާފައިވާކަން އެނގެން އޮންނަކަމާއި، ކުރުގެ ތުހުމަތުގައި ބަންދުކުރުމަށްފަހު މީހާގެ ބަންދާއިމުދު ގޮތެއް ނިންމުމަށްބަލައި ފަސްޔާރުގެ ކުރިމައްޗަށް ހާޒިރުކުރާ މިހާރު، މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާތެރި މީހެއްކަމަށް ފަސްޔާރަށް ފެންނަ ހާލަތުގައި އެމީހަކު ބަންދުކުރުމުގައި ބަހައްޓަން ޖެހޭނީ އެމީހެއްގެ ފަރާތުން މުޖުތަމަޢަށް ނުރައްކާތެރި ކަމެއް ނުކުތުމެން ފެނި ތަބާއެއް ކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/52 ފަސްޚުކުމާއި 2011/HC-A/114 ފަސްޚުކުމާއި މިންނުވެސް އެބައި ފަސްޚުކުމުގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާކަން އެނގެންއޮންނަކަމެވެ.

(ނ) ތިންވަނަ ކަމަކީ، އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައި މިވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2019/1903 ކޭސް އަމުރުގައި، ބަންދުން ދޫކޮށްލި ސަބަބުގެ ގޮތުގައި އަބްދުލް އިޝާމްގެ ފުރުން ޕާސްޕޯޓް ޖަމާކުރަން ދައުލަތަށް ޖާމިނުގެ ވަކި ގޮތަކަށް ބަލަހަށް ކުރުމަށް އިތުރު ދިވެހިރާއްޖެއިން އެހެން ބައިވެރިކުރުމުގައި ނުވާކަމަށް ކަނޑައަޅައި އިސްލާމް އަބްދުލް ސަރަޙައްދުން ބަންދުން ދޫކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާކަން އެ ކޭސް އަމުރަށް ބެލުމުން އެނގެންއޮންނަކަމާއި،

ކުރީގެ ތުހުމަތުގައި ބަންދުކުރުމަށް ފަހުގެ ޝަރުޠާއި އެކު ކުށް ސާބިތުވެއްޖެ

ފަހުގެ ނިންމުމަކަށް، ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު ބައްލަވާ ފަހުގެ ބަލަހައްޓަން

ރިޢާޔަތްކޮށް ޖަލު ބަންދުގައި ބެހެއްޓުން އިސްތިސްނާއީކޮށްވާ ޙާލަތެއް އޮވެދާނެކަމާއި އެކަން އެ ޤަޟިއްޔާގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ބެލުމުން ދޭހަވާން އޮތީއެވެ، ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި ބަންދުކުރެވޭ ފަރާތުގެ ސިއްޙީ ޙާލަތު ހުރިގޮތުން ޖަލުގައި ބަންދުގައި ހުރެގެން އެ ފަރާތަށް ލިބެންވާ ފަރުވާ ނުލިބި އެފަރާތުގެ ފުރާނައަށް ނުވަތަ ސިއްޙަތަށް ބޮޑު ގެއްލުމެއް ލިބިދާނެ ކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭފަދަ ސަބަބުތަކެއް ހުރިނަމަ ނުވަތަ ބަންދުގައި ޖަލުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ފަރާތް ޖަލުގައި ބަހައްޓައިފިނަމަ ގޮތުން ލިބުން ކުއްޖަކަން ލިބުން ނުލިބި އެކުއްޖާގެ ފުރާނައަށް ނުވަތަ ސިއްޙަތަށް ގެއްލުމެއް ލިބިދާނެކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭފަދަ ހަރުދަނާ ސަބަބެއް ނުވަތަ ސަލާމަތީ ހުރިނަމަ އެ ޙާލަތު ނުވަތަ ޙާލަތުތަކެއް އެގޮތަކަށް ހުރިކަން ކަށަވަރުކުރުމަށްޓަކައި، އެ ސަރުކާރީ ޙާލަތުގެ މައްސަލަ ބިނާކޮށް އެފަދަ ފަރާތްތަކުގެ ބަންދަށް ޑޮކްޓަރު ދެވިދާނެކަމަށް އަދި އެ ޙާލަތުގައި ކަމާބެހޭ އުސޫލުން ނުވަތަ ސަރުކާރީ އެފަދަ ފަރާތެއް ބަންދުން ދޫކުރެވިދާނެކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/HC-A/208 ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމާއި،

އިސްތިއުނާފުކޮށްފައި މިވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2019/1903 ކޯޓު އަމުރުގައި، އަޙްމަދު އިޝާމްގެ ސިއްޙީ ޙާލަތަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިނުވާ، ކޯޓުން ކަނޑައަޅާ ޝަރުޢީ މުއްދަތުގެ ބަންދުން ދުރުކުރަންޖެހޭކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ފަދަ ސަލާމަތީ ޙާލަތެއްއޮތްކަން ހުށަހަޅާފައިވާ ލިޔުންތަކުން އެނގެންނެތްކަމާއި، އަޙްމަދު އިޝާމްގެ މައްސަލަ ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށުގެ ބާވަތާއި މި މައްސަލައިގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކި ދެކެވިދާނެ ބަލާއިރު، އަޙްމަދު އިޝާމް ހުށަހަޅަންޖެހޭ މިނިސްޓްރީ އޮފް ހެލްތު އެޑްވައިޒަރީން ކަނޑައަޅާ ތަނެއްގައި ބަންދުގައިކަމަށް މި މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންނަށް ޤަބޫލުކުރެވިއްޖެއެވެ.

އެހެންކަމުން މަތީގައި ބަޔާންކުރެވިދިޔަ ސަބަބުތަކަށް އެގޮތުގެ މަތިން ހުރުމުން ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2019/1903 ކޯޓު އަމުރަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭކަމަށް، މި މައްސަލަ ބެލި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންނަށް ފެނެއެވެ.

- **ޙުކުމް:**

ދެންފަހު، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ސަބަބުތަކާއި އެހެން ހުރުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2019/1903 ކޯޓު އަމުރު ނެރުއްވާފައިވަނީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާޢީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 22 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާއި އެ ޤާނޫނުގެ 59 ވަނަ މާއްދާއާއި، އެޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ހަމަތަކާއި ޚިލާފުކަމަށް ކަނޑައަޅައި، އެ އަމުރު ބާޠިލުކޮށް، މި ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، [illegible] ވިޔަފާރިކުރުމުގެ މައްސަލާގައި އެއާ ބަންދުގައި ބަހައްޓައި ދިނުމަށް އެދި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން އަލުން ހުށަހަޅައިފިނަމަ، މިކަމާ [illegible] އަލުން ގޮތެއް ނިންމަވަންޖެހޭނެ ކަމަށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މި މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ކަނޑައަޅައި ޙުކުމްކޮށްފީމެވެ.